

Hei mahi whakamahere anake

Paerewa Paetae Pāngarau 1.15A: Te whakaatu mōhiotanga ki te reo matatini o te pāngarau

Te Kaupapa Ako: Pāngarau

Te Ingoa o te Rauemi: He Kōpaki Tuhinga Pāngarau

Whiwhinga: 3

Tohutohu mā te Ākonga

Te Horopaki

I tēnei paerewa paetae, ka kohia ētahi tauria mahi e toru, ka rau atu ai ki rō kōpaki hei aromatawai mā tō pouako i tō mōhio ki te reo matatini o te pāngarau. Kei a kōrua ko tō pouako te whiriwhiri i ngā tauria mahi e toru nei. I roto i ēnei tauria mahi, me whakaatu ō mahi katoa, ō whiriwhiringa katoa hei whakaoti i tētahi rapanga.

Hei mahi

Whiriwhiria ētahi tauria mahi e toru hei hoatu ki tō pouako:

- 1 Me tuhi ngā whakamārama mō ia wāhanga o te rautaki i whāia e koe ki te taha.
- 2 He pai noa iho ngā rapanga ka puta i ngā mahi whakaako o ia rā i roto i te akomanga.
- 3 Ko te mea nui, ko te whakaatu i tō mōhio ki te reo matatini o te pāngarau, arā ngā kupu pāngarau, ngā rerenga kōrero e hāngai ana, ngā whakanikonikotanga i te reo, ngā momo whakaahuahanga pāngarau me ngā tohu e hāngai ana

Taunakitanga: Pāngarau 1.15A He Kōpaki Tuhinga Pāngarau

Taunakitanga – mō te Paetae	Taunakitanga – mō te Kaiaka	Taunakitanga – mō te Kairangi
<p>E tutuki ai te taumata o te paetae, ka whakaatu mōhiotanga te ākongā ki te reo matatini o te pāngarau hei whakatutuki i ētahi wāhanga o tēnei ngohe. Arā:</p> <ul style="list-style-type: none"> te whakamahi i ngā momo rautaki e mārama ai ia ki te rapanga; te kapo māramatanga i ngā momo whakaahuahanga pāngarau; te whakaputa kōrero (ā-waha, ā-tuhi) hei whakamārama i āna mahi pāngarau; te whakamahi i ngā momo whakaahuahanga pāngarau me ngā tohu pāngarau hei whakawhitiwhiti whakaaro. <p>Kaua te ākongā e raru mēnā ka whakamahia te otinga hē i roto i āna whakamāramatanga, ko tōna reo matatini kē o te pāngarau te mea e aromatawaia ana.</p> <p>Mēnā e hē ana te rautaki i whāia ai e te ākongā, ko tana mārama ki ngā whakahokinga kōrero a te pouako me tana whakatikatika i āna whakamārama te mea ka aromatawaia.</p> <p>Hei tauira:</p> <p>Te whakamahi i ngā momo rautaki e mārama ai te ākongā ki te rapanga</p> <ul style="list-style-type: none"> Ko te tono ki tētahi atu kia whakamāramahia tētahi o ngā kupu kāore e mōhiotia ana. Ko te kimi māramatanga ki tētahi kupu i te 	<p>E tutuki ai te taumata o te kaiaka, ka whakaatu mōhiotanga kaiaka te ākongā ki te reo matatini o te pāngarau hei whakatutuki i tēnei ngohe. Arā:</p> <ul style="list-style-type: none"> te whakaatu mōhiotanga ki te puna kupu pāngarau e hāngai ana; te whakamahi tika i ngā momo hanga reo whānui o te reo Māori hei whakawhitiwhiti whakaaro pāngarau; te whakaputa kōrero (ā-waha, ā-tuhi) mō tētahi huatau pāngarau, kia mārama, kia hāngai, kia whai anō hoki i tā te Māori whakatakoto i te kupu; te kapo i ngā mōhiotanga whai tikanga o roto i tētahi kōrero pāngarau (ā-waha, ā-tuhi), o roto rānei i tētahi whakaahuahanga pāngarau. <p>Kaua te ākongā e raru mēnā ka whakamahia te otinga hē i roto i āna whakamāramatanga, ko tana reo matatini kē o te pāngarau te mea e aromatawaia ana.</p> <p>Mēnā e hē ana te rautaki i whāia ai e te ākongā, ko tana mārama ki ngā whakahokinga kōrero a te pouako me tana whakatikatika i āna whakamārama te mea ka aromatawaia.</p> <p>Hei tauira:</p> <p>Te whakaatu mōhiotanga ki te puna kupu pāngarau e hāngai ana</p> <ul style="list-style-type: none"> Ka whakamahia ngā kupu pāngarau ake 	<p>E tutuki ai te taumata o te kairangi, ka whakaatu mōhiotanga kairangi te ākongā ki te reo matatini o te pāngarau hei whakatutuki i tēnei ngohe. Arā:</p> <ul style="list-style-type: none"> te whakaatu mōhiotanga ki te puna kupu pāngarau whānui e hāngai ana ki ngā huatau pāngarau huhua; te whakaatu pūkenga ki te hopu i ngā kupu hou ka puta i ngā kaupapa pāngarau e akohia ana; te whakanikoniko i te reo whakawhitiwhiti whakaaro pāngarau i runga i te āhua o te hunga whakarongo, te hunga pānui rānei; te mātai i te āhua o tāna ake whakaputa whakaaro pāngarau me te whakatika anō kia mārama ake, kia māmā ake te kōrero, kia tika ake te wetereo, kia hāngai ake ki te hunga whakarongo (pānui rānei). <p>Kaua te ākongā e raru mēnā ka whakamahia te otinga hē i roto i āna whakamāramatanga, ko tana reo matatini kē o te pāngarau te mea e aromatawaia ana.</p> <p>Mēnā e hē ana te rautaki i whāia ai e te ākongā, ko tana mārama ki ngā whakahokinga kōrero a te pouako me tana whakatikatika i āna whakamārama te mea ka aromatawaia.</p> <p>Hei tauira:</p>

<p>papakupu.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ko te āta tiroiro i te hanga o te kupu. • Ko te āta tiroiro ki te wāhi o te kupu i roto i te rerenga kōrero. • Ko te whiriwhiri i te tikanga i runga i te horopaki o te tuinga. <p>Te kapo māramatanga i ngā momo whakaahuahanga pāngarau</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ko te āta whakamārama i ngā wāhanga katoa o tētahi kauwhata ka puta i te rapanga, me ngā kōrero o roto i te kauwhata. <p>Te whakaputa kōrero (ā-waha, ā-tuhi) hei whakamārama i āna mahi pāngarau</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ko te whakamārama i ngā mahi me ngā wāhanga katoa o roto i te rautaki i whāia hei whakaoti i te rapanga. Ko te mea nui kia mārama, ahakoa he paku hapa pea i te takoto o te kupu. <p>Te whakamahi i ngā momo whakaahuahanga pāngarau me ngā tohu pāngarau hei whakawhitiwhiti whakaaro mō tēnei ngohe</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ka tuhia tētahi whakaahuahanga pāngarau motuhake, pērā i te rārangi tau, te tūtohi, te raumata, te ripanga rorohiko, te hoahoa āwhata, ā, ka tuhia hoki ngā whakamārama ki te taha. 	<p>pērā i te ‘whakaawhiwhi’, me te ‘tuaka pae’ i roto i āna whakamārama.</p> <p>Te whakamahi tika i ngā momo hanga reo whānui o te reo Māori hei whakawhitiwhiti whakaaro pāngarau</p> <ul style="list-style-type: none"> • E tika ana te takoto o te kupu i ngā rerenga kōrero hāngūtanga. • E tika ana te takoto o te kupu i ngā rerenga kōrero whakatairite. • Ka whakamahia ngā momo rerenga kōrero hei whakaatu whakaawhiwhinga, pērā i te ‘kei te takiwā o te ...’ me te ‘ko te 333 te tauoti e pātata ana.’ <p>Te whakaputa kōrero (ā-waha, ā-tuhi) mō tētahi huatau pāngarau, kia mārama, kia hāngai, kia whai anō hoki i tā te Māori whakatakoto i te kupu</p> <ul style="list-style-type: none"> • E tika ana te raupapatanga o ngā kōrero whakamārama. <p>Te kapo i ngā mōhiotanga whai tikanga o roto i tētahi kōrero pāngarau (ā-waha, ā-tuhi), o roto rānei i tētahi whakaahuahanga pāngarau</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ka mārama te ākonga ki ngā tohutohu me ngā kōrero whai tikanga o roto i te rapanga. • Ka āta whakamārama te ākonga i ngā kōrero katoa o roto i tētahi kauwhata, me te whakamahi anō i ngā kupu pāngarau ake, pērā i te ‘rōnaki tōraro’, te ‘rāpoi’, te ‘ine-hauwhātanga’, me te ‘tuari o ngā raraunga’. 	<p>Te whakaatu mōhiotanga ki te puna kupu pāngarau whānui e hāngai ana ki ngā huatau pāngarau huhua</p> <p>Ka kitea noatia te mārama o te ākonga ki ngā kupu pāngarau i roto i āna mahi.</p> <p>Ina tonoa, ka whakamāramahia e te ākonga te tikanga o te kupu pāngarau o roto i te rapanga. Hei tauira:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ko te ‘whakaawhiwhi’ te kawenga ake o tētahi tau ki tētahi tau māmā e pātata ana • ko ngā ‘mōwaho’, koirā ngā raraunga e noho tawhiti ana i te ia o ngā raraunga e whakaaturia ana ki tētahi kauwhata. <p>Te whakanikoniko i te reo whakawhitiwhiti whakaaro pāngarau i runga i te āhua o te hunga whakarongo, te hunga pānui rānei</p> <p>E whai ana kia hāngai āna whakamārama ki te hunga whakarongo, ki te hunga pānui rānei. Hei tauira o te whakanikoniko ‘<i>Kei te rangi rā anō te maha o ngā hautau ōrite mō te haurua</i>’.</p> <p>Te mātai i te āhua o tāna ake whakaputa whakaaro pāngarau me te whakatika anō kia mārama ake, kia māmā ake te kōrero, kia tika ake te wetereo, kia hāngai ake ki te hunga whakarongo (hunga pānui rānei)</p> <p>Hei tauira, ka rongu, ka kite rānei i te hapa wetereo nei ‘<i>ka tāpiri ngā tau</i>’, ka whakatikahia ai: ‘<i>ka tāpiria ngā tau</i>’.</p>
---	--	---